

Αθήνα, 06/07/2009

Δελτίο Τύπου

Αναδιάρθρωση ή διάλυση του εθνικού ερευνητικού συστήματος;

Διαβούλευση και σχεδιασμός το αίτημα της ερευνητικής κοινότητας

Κύμα υποστήριξης προς το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

Ένα μήνα μετά την εξαγγελία του Υπουργείου Ανάπτυξης (ΥΠΑΝ) για "χωροταξική και γνωστική αναδιάρθρωση" του ερευνητικού ιστού της χώρας, όλη η ερευνητική κοινότητα έχει εκφράσει την αντίθεσή της στο σχέδιο που ανακοινώθηκε ερήμην της και, αν εφαρμοστεί, οδηγεί στη συρρίκνωση και υποβάθμιση της ελληνικής έρευνας. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι μέσα σε 20 ημέρες έχουν ξεπεράσει τις 5.000 οι υπογραφές υποστήριξης -από επιστήμονες, φοιτητές, μαθητές, επαγγελματίες, διανοούμενους, κ.ά.- στον δικτυακό τόπο (www.eie.gr/petition-gr.html) του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Ένα Ίδρυμα που πλήττεται άμεσα και απειλείται με διάλυση, από την υλοποίηση μιας "μεταρρυθμιστικής" προσπάθειας, η οποία γίνεται για επικοινωνιακούς λόγους και διακρίνεται από προχειρότητα και έλλειψη σχεδιασμού, αγνοώντας απαξιώτικα την ερευνητική κοινότητα της χώρας.

Σε πρόσφατη ομιλία του σε συνέδριο του ΥΠΑΝ στις 29/6, ο κ. Υπουργός Ανάπτυξης, με ένα ύφος μάλλον λαϊκίστικο, παρά τεχνοκρατικό και ουσιαστικό, προσπαθεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα που δημιούργησε η ασύγγνωστη προχειρότητα με την οποία τέθηκε το ζήτημα. Αναφέρει: *"Αφού ανακοινώσαμε αυτή μας την πρωτοβουλία, υπήρχαν κάποιες αντιδράσεις. Θεωρώ αναμενόμενες τις αντιδράσεις αυτές, πολύ περισσότερο επειδή ορισμένοι που είναι σήμερα διευθυντές θα σταματήσουν, λόγω της αναδιάρθρωσης, να είναι αύριο. Και ξέρετε ότι στην Ελλάδα θιγόμαστε πολύ όταν μας αγγίζουν το δοβλέτι μας"*.

Είναι συνεπώς, κατά τη γνώμη του, "αναμενόμενες αντιδράσεις":

- η σύσσωμη καταδίκη του σχεδίου από όλους τους πρωτοβάθμιους & δευτεροβάθμιους συλλόγους του ερευνητικού χώρου, η αντίθεση των διοικήσεων των μεγαλύτερων ερευνητικών ιδρυμάτων, η αγανάκτηση του συνόλου των εργαζόμενων στην έρευνα που για πρώτη φορά βρέθηκαν να διαδηλώνουν μαζικά στους δρόμους,
- οι χιλιάδες υπογραφές υποστήριξης που έχουν συγκεντρωθεί στις αντίστοιχες ιστοσελίδες του ΕΙΕ και του ΕΚΚΕ από επιστήμονες και από το ευρύ κοινό από όλο τον κόσμο,
- η συμπαράταξη με τους ερευνητικούς φορείς, πλήθους συνδικαλιστικών και επιστημονικών φορέων (ενδεικτικά: ΑΔΕΔΥ, ΕΚΑ, ΠΟΣΔΕΠ, Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων, Ελληνική Εταιρεία Βιοχημείας και Μοριακής Βιολογίας) και οι αποφάσεις των συνελεύσεων πανεπιστημιακών Τμημάτων που, παρότι διανύουμε θερινή περίοδο, η μία μετά την άλλη καταδικάζουν τις αυθαίρετες εξαγγελίες του ΥΠΑΝ,
- τα περισσότερα από 100 εκτενή δημοσιεύματα, που μέσα σε λίγες ημέρες κατέκλυσαν τις εφημερίδες της χώρας και ομόφωνα κάνουν λόγο για αποδιάρθρωση/αποδιοργάνωση της έρευνας,
- οι ερωτήσεις στη Βουλή και οι ανακοινώσεις των Κομμάτων της αντιπολίτευσης που καταγγέλλουν τις εξαγγελίες του ΥΠΑΝ.

Προφανώς δεν είναι δυνατόν όλοι οι παραπάνω να έπαθαν ομαδική παράκρουση και να υπερασπίζονται μερικούς διευθυντές που θα "χάσουν" τις καρέκλες τους.

Λίγες ημέρες πριν, στις 23 Ιουνίου, ο Υφυπουργός Ανάπτυξης κ. Ι. Μπούγας είχε δηλώσει στη Βουλή, απαντώντας σε επίκαιρη ερώτηση: *"Η διαδικασία αυτή της αναδιάρθρωσης γίνεται εν γνώσει και μετά από διάλογο με την ερευνητική κοινότητα"*. Τα ίδια υποστηρίζει σε δηλώσεις του και ο Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας κ. Φ. Τσαλίδης. Προφανώς όλες

αυτές οι αντιδράσεις είναι το αποτέλεσμα ενός (ανύπαρκτου) διαλόγου που μόνο το ΥΠΑΝ επικαλείται ότι έχει γίνει.

Μόλις ο κ. Υπουργός Ανάπτυξης ανέλαβε το Υπουργείο, στις 26 Φεβρουαρίου 2009, έσπευσε να δηλώσει ότι θα αναθέσει σε διεθνή οίκο την αξιολόγηση των ερευνητικών ιδρυμάτων. Τρεις μήνες μετά, αυτό λησμονήθηκε και εκδίδονται "διαταγές" για καταργήσεις, συγχωνεύσεις και μεταφορές ερευνητικών κέντρων, με τρόπο πρόχειρο και αποσπασματικό, καθώς αφορούν, επιλεκτικά, μόνο κάποια από τα παλαιότερα και πιο επιτυχημένα κέντρα της Αττικής.

Σε κάθε δήλωσή του ο κ. Υπουργός ισχυρίζεται ότι οι εξαγγελίες είναι αποτέλεσμα διαλόγου στο Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΣΕΤ). Στην πραγματικότητα οι κυβερνητικές εξαγγελίες δεν είναι σύννομες, καθώς δεν προηγήθηκε γνωμοδότηση του ΕΣΕΤ όπως απαιτεί ο νόμος, αλλά και η εισήγηση που υπέβαλε στις 2 Απριλίου 2009 η αρμόδια Επιτροπή του ΕΣΕΤ αναφέρει ακριβώς τα αντίθετα από όσα προστάζει ο κ. Υπουργός.

Οι Διευθυντές τριών από τα μεγαλύτερα ερευνητικά κέντρα της χώρας (ΕΙΕ, ΕΚΕΦΕ "Δημόκριτος" και ΕΚΚΕ) εξέφρασαν στη Σύνοδο των Διευθυντών των Ερευνητικών Κέντρων, την αντίθεσή τους στις αποφάσεις του Υπουργείου, γεγονός που αποκρύπτεται συστηματικά από την ηγεσία του ΥΠΑΝ.

Ο κ. Υπουργός Ανάπτυξης ισχυρίζεται ακόμη ότι θα εξοικονομηθούν χρήματα, από τη συγχώνευση ινστιτούτων/ιδρυμάτων που χρηματοδοτούνται από την πολιτεία και έχουν τις ίδιες ακριβώς δραστηριότητες. Αναφέρεται απαξιωτικά στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, χωρίς να το κατονομάζει, μιλώντας για ένα ίδρυμα που έχει πολλές και διαφορετικές δραστηριότητες. Το ΕΙΕ, ένα ίδρυμα επιστημονικά επιτυχημένο και ηθικά υγιές, προωθεί την επικρατούσα διεθνή πρακτική της διεπιστημονικής έρευνας με την αποτελεσματική συνύπαρξη θετικών και ανθρωπιστικών ινστιτούτων. Το επόμενο βήμα θα είναι άραγε η διάλυση των πλουραλιστικών θεματικά πανεπιστημίων και η δημιουργία μονοθεματικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων; Το σχόλιο δε ότι το ΕΙΕ *"ασχολείται με τις ίδιες δραστηριότητες με ένα άλλο ίδρυμα μερικά μόλις μέτρα παραπέρα"* (υπονοείται το ΕΚΚΕ), δηλώνει στην καλύτερη περίπτωση άγνοια για το επιστημονικό αντικείμενο των δύο ιδρυμάτων.

Η "μεταρρυθμιστική πρωτοβουλία" της κυβέρνησης δεν παρουσιάζει το συγκεκριμένο επιστημονικό/διαχειριστικό όφελος, ούτε τον πιθανό εξορθολογισμό δαπάνων. Αλλωστε, το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων των Ερευνητικών Κέντρων προέρχεται από ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα, τα οποία τα ίδια τα κέντρα διεκδικούν και υλοποιούν, και όχι από τον τακτικό προϋπολογισμό, που αφορά μόνο τη μισθοδοσία του προσωπικού (το οποίο σύμφωνα με τις εξαγγελίες δεν θίγεται).

Όλα είναι κυριολεκτικά "στον αέρα". Η ενδεχόμενη οικονομική ωφέλεια από τις συγχωνεύσεις, λόγω του περιορισμού κάποιων ερευνητικών ινστιτούτων δεν ξεπερνά συνολικά μερικές χιλιάδες ευρώ τον μήνα (τα διοικητικά συμβούλια των ερευνητικών κέντρων ούτως ή άλλως δεν αμείβονται). Επίσης, η εξοικονόμηση χρημάτων από τη χρήση κοινού τεχνολογικού εξοπλισμού στα νέα (συγχωνευμένα) ινστιτούτα είναι περιορισμένη, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις το επιστημονικό αντικείμενο των Ινστιτούτων είναι διαφορετικό - το μόνο κοινό είναι κάποιες ίδιες λέξεις στην ονομασία τους.

Αντίθετα, σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις υπολογίζεται ότι τυχόν εφαρμογή των εξαγγελιών, πέραν της πληθώρας νομικών και διαδικαστικών ζητημάτων και της διοικητικής απορρύθμισης που θα δημιουργούσε θα είχε και υπέρογκο κόστος πολλών εκατομμυρίων ευρώ: α) για νέες εγκαταστάσεις (που δεν υπάρχουν σήμερα), αλλά και β) λόγω παρακώλυσης της εκτέλεσης των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων και απώλειας εισροών από τη διακοπή τους.

Ο κ. Υπουργός Ανάπτυξης ισχυρίζεται ότι όσα αποφάσισε εδράζονται στην "κοινή λογική". Σύμφωνα με την κοινή λογική όμως, για την υλοποίηση μιας μεταρρύθμισης απαιτούνται: μελέτη σκοπιμότητας και υλοποίησης, οικονομοτεχνική μελέτη, επιστημονική αιτιολόγηση, προτεινόμενο εφικτό χρονοδιάγραμμα, διαβούλευση με την ερευνητική κοινότητα. Τίποτα από αυτά δεν υπάρχει σήμερα – μόνο δηλώσεις ότι θα γίνουν στο μέλλον.

Τα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας ζουν εδώ και 20 ημέρες ένα καθεστώς πρωτόγνωρης αναστάτωσης, με κίνδυνο να προκληθεί σημαντική ζημιά σε διεθνείς συνεργασίες και ερευνητικά προγράμματα. Η πολιτική ηγεσία του ΥΠΑΝ φαίνεται να αγνοεί το γεγονός ή να μην ενδιαφέρεται.

Ίσως, παρόλα αυτά, οι υπουργικές εξαγγελίες να έχουν και ένα θετικό αποτέλεσμα καθώς, έστω και με αυτόν τον άγαρμπο τρόπο, έθεσαν επί τάπητος το ζήτημα της ουσιαστικής αναδιάταξης του ερευνητικού ιστού, που είναι αναγκαίος αλλά απαιτεί σχεδιασμό και δημόσιες επενδύσεις (τη στιγμή που η Ελλάδα είναι ουραγός στην ΕΕ στο ποσοστό του ΑΕΠ που διατίθεται για την έρευνα, και το οποίο είναι καθηλωμένο για χρόνια στο 0,57%, όταν ο κοινοτικός μέσος όρος ανέρχεται στο 1,84%).

Καθώς λοιπόν ο κ. Υπουργός Ανάπτυξης, έστω και χωρίς πρόθεση, βρέθηκε στο επίκεντρο της σχετικής συζήτησης, έχει την ευκαιρία να συνδέσει το όνομά του με μία ιστορική μεταρρύθμιση σε έναν κρίσιμο τομέα που αποτελεί στοίχημα για το μέλλον της χώρας. Για να το επιτύχει οφείλει να δώσει ένα εύλογο χρονικό διάστημα στην ερευνητική/επιστημονική κοινότητα να καταθέσει τις προτάσεις της και μετά από την αναγκαία διαβούλευση, η πολιτεία να προχωρήσει στις αναγκαίες ρυθμίσεις. Αυτό όμως απαιτεί στοιχειώδη σεβασμό στον συνομιλητή, συναινετικές διαδικασίες και διάλογο.

Σε ηλεκτρονικό μήνυμά του στις 1 Ιουλίου ο Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας έσπευσε να καθησυχάσει τους εργαζόμενους στο ΕΙΕ ότι δεν θα θιγούν τα εργασιακά τους δικαιώματα. Προφανώς δεν έχει κατανοήσει την ουσία των αντιδράσεών μας.

Οι εργαζόμενοι στο ΕΙΕ δεν ανησυχούμε για τα εργασιακά μας δικαιώματα (ή μήπως θα έπρεπε;). Δεν είμαστε μια συντεχνία που θίγεται από τις τολμηρές "μεταρρυθμίσεις", όσο και αν το ΥΠΑΝ επιχειρεί να περάσει αυτό ακριβώς το μήνυμα. Δεν αντιδρούμε στην αλλαγή. Η αλλαγή, η ανανέωση της γνώσης είναι το καθημερινό αντικείμενο της εργασίας μας. Αποζητούμε πρώτοι τη βελτίωση της εθνικής έρευνας στην Ελλάδα, αλλά με όρους αναπτυξιακούς και όχι πειθαρχικούς, με όρους επιστημονικής αξιοκρατίας και του αρμόζοντος επιστημονικού ήθους και έθους. Αντιδρούμε από αξιοπρέπεια και με αίσθημα ευθύνης, στην προχειρότητα και την αυθαιρεσία, στην απαξίωση του προσώπου και του έργου μας, στην προδιαγεγραμμένη διάλυση της εθνικής έρευνας στην Ελλάδα.

Οι εργαζόμενοι στο ΕΙΕ αντιδρούμε στη διάλυση ενός ερευνητικού κέντρου στο οποίο έχουμε προσφέρει όσα επέτρεπαν οι δυνάμεις μας, έχοντας απέναντί μας ένα αδιάφορο έως τώρα, και τώρα εχθρικό κράτος. Αντιδρούμε στη διάλυση ενός ιδρύματος το οποίο συνδέεται άρρηκτα με την ιστορία της επιστημονικής έρευνας στη χώρα μας και με την προσωπική επιστημονική ταυτότητα του κάθε ενός από εμάς. Αντιδρούμε στην απομάκρυνσή μας από την έως τώρα ιδιόκτητη επιστημονική εστία μας. Αντιδρούμε στη μετατροπή ενός χώρου που σήμερα αποτελεί έναν ζωντανό πολυδύναμο πόλο που συνδέει την έρευνα και την επιστήμη με την κοινωνία, σε ένα νεκρό κέλυφος, αλλά συγχρόνως ένα ελκυστικό "φιλέτο" στην καρδιά της Αθήνας...